

ХАРАКТЕРИСТИКА РІВНІВ ВОЛОДІННЯ МОВЛЕННЄВИМ ЕТИКЕТОМ В ІНОЗЕМНИХ СЛУХАЧІВ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ

УДК: 378+371.212-054.6+372.461+177

Карасу Локман

У статті представлено специфіку виявлення рівнів володіння мовленнєвим етикетом в іноземних слухачів підготовчого відділення; схарактеризовано їх відповідно до визначених критеріїв (читання, аудіювання, письмо, говоріння, лексико-граматичний критерій) та подано за загальнорівневими оцінками (незадовільний, низький, достатній, високий).

Ключові слова: *високий, достатній, низький, незадовільний рівні, лексико-граматичний критерій, читання, аудіювання, говоріння, письмо, мовленнєвий етикет, іноземні слухачі, підготовче відділення.*

ХАРАКТЕРИСТИКА УРОВНЕЙ ВЛАДЕНИЯ РЕЧЕВЫМ ЭТИКЕТОМ У ИНОСТРАННЫХ СЛУШАТЕЛЕЙ ПОДГОТОВИТЕЛЬНОГО ОТДЕЛЕНИЯ

Карасу Локман

В статье представлена специфика выявления уровней владения речевым этикетом у иностранных слушателей подготовительного отделения; охарактеризована в соответствии с критериями (чтение, аудирование, письмо, говорение, лексико-грамматический критерий) и презентована по общему уровневому оценкам (неудовлетворительный, низкий, достаточный, высокий).

Ключевые слова: *высокий, достаточный, низкий, неудовлетворительный уровни, лексико-грамматический критерий, чтение, аудирование, говорение, письмо, речевой этикет, иностранные слушатели, подготовительное отделение.*

FEATURE PROFICIENCY IN SPEECH ETIQUETTE THAT HAVE FOREIGN STUDENTS OF THE PREPARATORY DEPARTMENT

Karasu Lokman

The article presents specificity detection of levels of speech etiquette for foreign students of the preparatory department; it is characterized in accordance with specific criteria (reading, listening, writing, speaking, lexical and grammatical criterion) and it is represented by total tier estimates (unsatisfactory, low, enough, high).

Keywords: *high, enough, low, unsatisfactory levels, lexical and grammatical criterion, reading, listening, speaking, writing, speech etiquette, foreign students, the preparatory department.*

Постановка проблеми. Важливим чинником становлення української держави як рівноправного партнера у створенні світового освітнього простору є навчання іноземних студентів. Успішне навчання іноземних громадян у вищих закладах залежить, насамперед, від їх мовної підготовки на початковому (довузівському)

етапі. Посилення вимог до володіння іноземними мовами передбачає й моральний бік комунікації, що виявляється в повазі та толерантності в іншомовному середовищі до культурних відмінностей представників інших культур і забезпечується через дотримання мовленнєвого етикету і, відповідно, актуалізує проблему формування мовленнєвого етикету в процесі мовної підготовки іноземних громадян як складової частини культури спілкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різномасштабним проблемам мовленнєвого етикету, його впливу на культуру присвячено низку наукових робіт зарубіжних та вітчизняних учених (О. Амацьєва, А. Акішина, Ф. Бацевич, М. Білоус, А. Богуш, Л. Введенська, В. Гольдін, А. Коваль, Л. Мацько, Я. Радевич-Винницький, М. Стельмахович, І. Стернін, Н. Формановська, С. Хаджирарева та ін.). Серед сучасних ґрунтовних досліджень щодо формування і виховання мовленнєвого етикету – дисертаційні роботи О. Кузьмич, М. Огреніч, Г. Сукачової та ін. Проблеми навчання іноземних студентів мовленнєвому етикету присвячені роботи А. Акішиної, Ф. Брульової, Д. Попової, Н. Формановської та ін.

Мета: схарактеризувати рівні володіння мовленнєвим етикетом в іноземних слухачів підготовчого відділення, які навчаються у вишах України.

Виклад основного матеріалу. Визначення рівнів володіння мовленнєвим етикетом в іноземних слухачів підготовчого відділення здійснювалося за допомогою розробленого тестового блоку завдань. Вибір тесту як засобу виміру був зумовлений, насамперед, тим, що в сучасній освіті і в навчанні іноземним мовам контрольно-оцінна діяльність все більше набуває стандартизованого характеру.

В основі конструкції тесту, констатує Е. Гуцало, лежить структура базових тестових завдань, яка відповідає системі основних навчальних елементів окремої дисципліни [1]. У цьому контексті важливо зазначити: тест, за яким визначалися рівні володіння мовленнєвим етикетом в іноземних слухачів підготовчого відділення, було розроблено з урахуванням специфіки прийнятих в Європі основних національних систем тестування з рідної мови як іноземної та вітчизняного досвіду розробки системи тестування іноземців для визначення рівня володіння українською / російською мовою як іноземною.

Структура тесту представлена такими субтестами: 1. Лексика. Граматика. 2. Читання. 3. Аудіювання. 4. Письмо. 5. Говоріння.

Субтест «Лексика. Граматика» передбачав оцінювання в іноземних слухачів підготовчого відділення знань загальноприйнятих етикетних формул і правил вживання одиниць мовленнєвого етикету в ситуаціях етикетного спілкування; дотримання орфографічних, лексичних і граматичних норм та коректного використання граматичних структур в мовленнєвих ситуаціях. Субтестом передбачено 5 завдань різного типу (20 позицій), після ознайомлення з якими та пропозиціями / текстами студенти обирали правильний варіант відповіді, позначаючи його в контрольному листі.

Субтестом «Читання» оцінювалися уміння іноземних слухачів виокремлювати формули мовленнєвого етикету в текстах (під час їх читання), розуміти їх значення та добирати синоніми, а також уміння аналізувати використання формул мовленнєвого етикету з позиції доречності й доцільності. Субтест складався із текстів та завдань до них. Іноземним слухачам потрібно було

ознайомитися з ситуацією (1-2) та визначити, що необхідно дізнатися з тексту. Після прочитання тексту і варіантів відповідей необхідно було вибрати правильний, на думку респондента, варіант і відзначити його в контрольному листі. Після ознайомлення із ситуацією 3 та прочитання текстів – заповнити таблиці, які були представлені в контрольному листі.

За розробленим субтестом «Аудіювання» оцінювалися вміння виокремлювати формули мовленнєвого етикету в умовах опосередкованого сприймання повідомлення, розуміти їх значення та уміння співвідносити вжиті в текстах формули мовленнєвого етикету з мовленнєвими ситуаціями. До субтесту було дібрано тексти (діалоги й монологи) до 4 ситуацій, після прослуховування яких іноземні слухачі виконували завдання, обираючи правильний, на їх думку, варіант і відзначити його в контрольному листі.

Субтест «Письмо» оцінював уміння використовувати лексичні, граматичні, стилістичні, синтаксичні одиниці відповідно до правил російськомовного / україномовного мовленнєвого етикету. Студентам необхідно було виконати чотири завдання: написати особистого листа відповідно до запропонованої ситуації і програми, написати повідомлення на Інтернет-сайт, підготувати текст для вітальної листівки та написати рекомендації про правила мовленнєвого етикету країни, де вони навчаються.

Субтест 5 «Говоріння» дозволив визначити уміння іноземних слухачів: моделювати комунікативні ситуації російською / українською мовою з урахуванням формул мовленнєвого етикету; самостійно й правильно складати діалог відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування, використовуючи речілки для стимулювання, підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету; правильно й доречно використовувати формули мовленнєвого етикету, здійснюючи спілкування російською / українською мовою у формі монологу. Субтест складався з трьох частин (вирішення практичного завдання, бесіди і пояснення).

Отже, рівні володіння мовленнєвим етикетом в іноземних слухачів підготовчого відділення схарактеризуємо відповідно до розроблених субтестів, що відповідають визначеним критеріям (лексико-граматичний критерій, читання, аудіювання, письмо, говоріння). Результати обробки даних щодо володіння мовленнєвим етикетом іноземними слухачами представимо за загальнорівневими оцінками (незадовільний, низький, достатній, високий).

Таблиця 1

Кількісні дані щодо рівнів володіння мовленнєвим етикетом іноземними слухачами підготовчого відділення (у %)

<i>Критерій</i>	<i>Рівні</i>			
	Високий	Достатній	Низький	Незадовільний
Лексико-граматичний	4,7%	33,2%	40,8%	21,3%
Читання	2,4%	35,1%	41,7%	20,9%
Аудіювання	—	31,3%	46,4%	22,3%
Письмо	—	30,8%	46,9%	22,3%
Говоріння	—	28%	46,9%	25,1%

Як свідчать дані табл. 1, високий рівень було виявлено лише за лексико-граматичним критерієм та критерієм «читання» у 4,7% іноземних респондентів та 2,4% респондентів відповідно. Достатній рівень встановлено в 33,2% респондентів за лексико-граматичним критерієм, 35,1% – за критерієм «читання», 31,3% – за критерієм «аудіювання», 30,8% – за критерієм «письмо», 28% – за критерієм «говоріння». Найбільше іноземних слухачів підготовчого відділення було виявлено на низькому рівні: за лексико-граматичним критерієм – 40,8% іноземних респондентів, «читання» – 41,7%, «аудіювання» – 46,4%, «письмо» – 46,9%, «говоріння» – 46,9%. Незадовільний рівень констатовано у 21,3% респондентів (лексико-граматичний критерій), 20,9% – критерій «читання», 22,3% – критерій «аудіювання», «письмо», 25,1% – критерій «говоріння».

Результативність роботи іноземних студентів оцінювалася за системою накопичення балів: максимальна кількість – 100 балів (бал, який отримує студент, виконавши стовідсотково правильно завдання за всіма субтестами; максимальний бал рівний сумі балів усіх питань, заданих у ході тесту), зокрема, високий рівень – від 100 до 90 балів; достатній – від 89 до 74 балів; низький – від 73 до 60 балів; незадовільний – від 59 і менше.

Загальні рівні володіння мовленнєвим етикетом іноземними слухачами підготовчих відділень подано в табл. 2.

Таблиця 2

Рівні володіння мовленнєвим етикетом іноземними слухачами підготовчого відділення (%)

<i>Високий</i>	<i>Достатній</i>	<i>Низький</i>	<i>Незадовільний</i>
—	31,8%	44,5%	23,7%

За результатами вимірювань (табл. 2) можна констатувати, що більшість (44,5%) іноземних слухачів підготовчого відділення мають низький рівень володіння мовленнєвим етикетом, тоді як високий рівень володіння мовленнєвим етикетом не виявлено взагалі; достатній рівень виявлено у 31,8%, а незадовільний – у 23,7% іноземних слухачів. Типові помилки іноземних студентів різноманітні, мають узуальний характер та пов'язані з інтерференцією.

Отже, проведений комплекс діагностичних заходів виявив низький рівень володіння мовленнєвим етикетом в іноземних слухачів підготовчого відділення. Тому в процес мовної підготовки було запроваджено модель, метою якої було формування мовленнєвого етикету в іноземних слухачів підготовчого відділення. У межах зазначеної моделі було визначено і науково обґрунтовано види, форми та методи роботи з іноземними слухачами, а також реалізацію педагогічних умов на кожному із визначених етапів (лексико-граматичний, мовленнєво-діяльнісний, репродуктивний, контрольно-рефлексивний).

Після експериментально-дослідної роботи було проведено повторне тестування: в експериментальній групі високий рівень засвідчили 14,1% іноземних слухачів (у контрольній групі – 1,9%), достатній рівень – 56,3% (у контрольній – 31,1%), низький рівень склав 23,5% іноземних слухачів (у контрольній – 44,5%), на незадовільному рівні залишилося 6,1% іноземних слухачів (у контрольній групі – 22,5%).

Висновки. Результати проведеного діагностування дозволили зафіксувати значні позитивні досягнення в іноземних слухачів експериментальної групи. Формування мовленнєвого етикету в іноземних слухачів підготовчого відділення буде ефективним, якщо реалізувати такі педагогічні умови: створення полікультурного освітнього середовища; забезпечення міжпредметних зв'язків у процесі мовної підготовки іноземних слухачів підготовчого відділення; використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у мовній підготовці іноземних слухачів підготовчого відділення.

Література.

1. Гуцало Е. У. Педагогічне тестування в системі контролю і оцінки якості навчання студентів (на базі дисциплін психолого-педагогічного циклу педагогічного університету) / Е. У. Гуцало. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Вишніченка, 2011. – 68 с.

FEATURE PROFICIENCY IN SPEECH ETIQUETTE THAT HAVE FOREIGN STUDENTS OF THE PREPARATORY DEPARTMENT

Karasu Lokman

Abstract. Solved actual problem need to develop speech etiquette in foreign students of preparatory department, studying in higher educational institutions of Ukraine.

Emphasized that the determination of levels of speech etiquette in foreign students of preparatory department was carried out using the developed test unit objectives. The choice of the test as a means of measurement was due standardized character control and evaluation activities in modern education and training in foreign languages. Given the specificity of Europe adopted a major national testing systems with native language as a foreign and domestic experience in developing testing system for foreigners Level of Ukrainian / Russian as a foreign, developed a test that determined by the level of foreign ownership of speech etiquette students of preparatory department. It is noted that the test is presented subtest «Vocabulary. Grammar», «Reading», «Listening», «Scripture», «Speaking». Established knowledge and skills of foreign students who evaluated each of the subtests. The structure of the proposed procedure and subtest of foreign students in the tasks for each subtest.

It notes that the level of speech etiquette in possession of foreign students Preparatory Department, which are characterized according to developed subtests meet certain criteria. Results Data on foreign ownership of speech etiquette students represented by zahalnorivnevymy estimates (poor, poor, adequate, high).

Emphasized that performed complex diagnostic measures showed a low level of speech etiquette in foreign students Preparatory Department. Common mistakes variety of foreign students have Usual nature and associated with the interference. Therefore, the emphasis on the need to introduce a process of pre-university language training experimental model aimed at raising awareness of speech etiquette in foreign students Preparatory Department. Within the model was defined and scientifically grounded types, forms and methods of work with foreign students and pedagogical conditions for the implementation of each of the identified stages (lexical and grammatical, lexical and activity, reproductive control and reflexive).

Summed up that the results of the diagnosis after the implementation of the model allowed the capture significant positive developments of foreign students of the experimental group.